
УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ

УДК 658

В. Б. Брайко,
здобувач**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІСЬКОГО САДОВО-ПАРКОВОГО
ГОСПОДАРСТВА**

У статті досліджуються сучасні проблеми управління розвитком садово-паркового господарства міста на прикладі Чернігова: відновлення зелених насаджень, фінансового та матеріального-технічного забезпечення, організації ефективного менеджменту.

Ключові слова: екологія, менеджмент, фінансове забезпечення.

В. Б. Брайко,
соискатель**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ГОРОДСКОГО САДОВО-ПАРКОВОГО
ХОЗЯЙСТВА**

В статье исследуются современные проблемы управления развитием садово-паркового хозяйства города на примере Чернигова: обновления зеленых насаждений, финансового и материально-технического обеспечения, организации эффективного менеджмента.

Ключевые слова: экология, менеджмент, финансовое обеспечение.

V. Brayko**THE ISSUES OF THE CITY LANDSCAPE DEVELOPMENT**

In the article the modern issues of the management of the city landscape development are scrutinized. The research is illustrated on the example of Chernihiv and touches upon the following problems: greenery recreation; financial, material and technical provision; organization of effective management.

Key words: ecology, management, financial provision.

Актуальність теми дослідження. Важливою складовою сталого розвитку сучасного суспільства виступає необхідність забезпечення належної екології і збереження довкілля. Взаємозалежність економічного розвитку із природним середовищем найбільш тісно проявляється саме в містах, що зумовлює необхідність постійно відновлювати та підтримувати паркове господарство в належному стані. Парки не тільки очищують повітря та оздоровлюють екологію, вони сприяють моральному і культурному вихованню населення, створюють умови для сімейного відпочинку, єднання людей з природою.

Постановка проблеми. Забезпечення повноцінного розвитку міського садово-паркового господарства є складною та комплексною проблемою, що включає і додаткову потребу у фінансових ресурсах, і необхідність оновлення техніки, і підвищення якості менеджменту зеленим господарством міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом серед науковців та практиків зростає увага до проблем садово-паркового господарства в якості невід'ємної складової забезпечення сталого розвитку країни.

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ

Водночас, потребують більшої уваги питання вивчення та поширення прогресивного практичного досвіду по ефективному управлінню садово-парковим господарством великих міст.

Постановка завдання. Метою статті виступає аналіз діяльності по відновленню та розвитку садово-паркового господарства, що здійснюється в місті Чернігові.

Виклад основного матеріалу. Зелені насадження являються одним з основних складових елементів зовнішнього благоустрою, і саме їх стан визначає обличчя кожного міста. Без належного догляду зелені насадження не відповідають вимогам сьогодення і поступово втрачають свою декоративність, а місто – привабливість.

Аналіз сучасного стану зелених насаджень у місті Чернігові показує, що зміни у віковій структурі рослин, особливо в центральній частині міста мають критичний характер: середній вік дерев 50-70 років при оптимальному для міста – 40 років. В перспективі, через 5-10 років дані факти призведуть до значного зменшення кількості дерев і погіршення безпечності насаджень. Майже зникли з озеленення міста існуючі чагарники та жива загородей, життєвий вік яких добіг кінця. Велика кількість дерев дуплисті, мають неправильно сформовану крону, сухо вершинні, фаутно-аварійні.

Крім того, з часу висадки значної кількості дерев в місті, зросла інтенсивність транспортного руху на вулицях і як наслідок збільшилась кількість викидів в атмосферу, шкідливих для людей і рослин. В більшості випадків вуличні посадки виявились нестійкими до забруднень. З часу розпаду Радянського Союзу роботи по збереженню насаджень в належному стані проводилися в недостатньому об'ємі. Посадка нових дерев проводиться тільки на місця видалених і то по центральним вулицям міста.

До 1995 року щорічно в Чернігові висаджувалось 1200 дерев, 17 тис. кущів та 420 тисяч квітів. На жаль, останнім часом відновлювальні роботи проводяться недостатньо і, як наслідок, кількість видалених дерев по відношенню до посаджених з кожним роком росте.

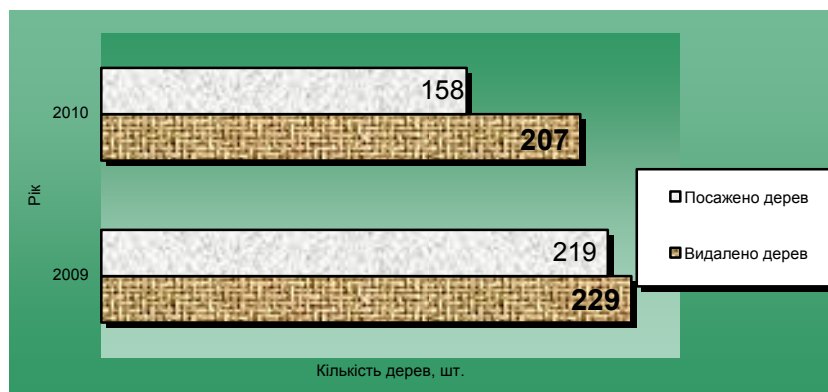

Рис.1. Співставлення кількості посаджених та видалених дерев комунальним підприємством «Зеленбуд» у 1-му півріччі 2009-2010 років

Згідно рішень виконавчого комітету міської ради знесення зелених насаджень дозволяється багатьом підприємствам та організаціям міста без виплати відновлюваної вартості зелених насаджень, разом з тим вони зобов'язані висадити дерева в 3-кратному розмірі. Так, в 2010 рік згідно рішень було видалено **1314 дерев**, а висаджено – **0**.

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ

Порівнюючи загальну кількість видалених дерев за рік ($207 + 1314 = 1521$) із загальною кількістю дерев, які посаджені підприємством ($158 + 0 = 158$), отримуємо значну невідповідність однієї величини до іншої, що підтверджує поступове зменшення зеленого покрову, а як наслідок, і погіршення екологічного стану міста.

З метою налагодження ефективного контролю за виконанням вимог рішень доцільно надати таку можливість комунальному підприємству «Зеленбуд», яке закуповує та вирощує посадковий матеріал, виконує всі роботи по відновленню зелених насаджень в місті. Таким чином буде здійснюватись не тільки контроль за виконанням рішень, а з'явиться і додаткове джерело фінансування зеленого благоустрою міста.

Ще одна проблема полягає в тому, що розвиток міста не завжди йде з урахуванням існуючих зелених насаджень, адже під забудову виділяються ділянки, на яких ростуть зелені насадження, які ще не досягли вікової межі, а деякі мають історично-важливе значення. Деревя або кущі ростуть набагато повільніше, ніж будуються будинки. Вирішити це питання може присутність в місті «зеленого» архітектора або ландшафтного дизайнера, який би паралельно з головним архітектором міста пильно слідкував за розвитком міста, але з позиції зеленого будівництва.

Наболілим питанням є здійснення земляних робіт на зелених зонах міста, у той же час після закінчення робіт відновлення газонів виконується в більшості випадків непрофесійно. Виходом в даній ситуації може бути передача функцій по відновленню «Зеленбуду», а оплату вартості цих робіт здійснювати за рахунок підприємств і організацій, які проводять розриття.

Особливої уваги заслуговує питання знесення сухих та фауно-аварійних дерев. Незважаючи на значну проведену роботу, в місті їх ще багато. Так, станом на 1 жовтня 2010 року по Деснянському району було 700 шт. таких дерев, а по Новозаводському району - 380.

Більшість цих дерев висаджені в основному в післявоєнні роки. Це швидкоростучі породи: тополя пірамідальна, канадська, деякі породи кленів. На 70 % вони знаходяться у вкрай незадовільному стані: мають суху вершину, дуплистість, серцевинну гниль, а тому потребують реконструкції. Велика їх частина знаходиться під лініями електропередач і навіть незначне коливання вітру приводить до пориву ліній електромереж та падіння гілок на будівлі, автотранспорт. Тому необхідним є створення чергових аварійних бригад для ліквідації стихійних наслідків, які будуть працювати в неробочий час та святкові дні. А кошти, що виділяються на відновлювальну вартість знесених дерев, доцільно розподіляти таким чином: 50 відсотків – на видалення аварійних дерев і 50 відсотків - на висадження нових.

Однією з головних проблем зелених зон міста є Міський парк культури та відпочинку. Антропогенне навантаження на нього у зв'язку з проведенням свят за останні роки зросло в десятки разів. Велика скупченість людей одночасно виявила ряд проблем, які потрібно вирішувати заздалегідь. На даний момент «зелене вбрання» «Міського парку» залишилось без господарів, що негативно впливає на його зовнішній вигляд. Розпочалося заліснення полян самосійними деревами та кущами, невчасно прибираються листя та сушняк, одноразове косіння за сезон шкодить газонам, стихійне розпалювання багаття, відсутність обмежень руху автотранспорту, постійна засміченість побутовими відходами. Необхідно відновити поляни шляхом вирубки самосійних дерев, викошування газонів, проведення освітлення, відновлення лав для відпочинку, очищення доріжок від трави, тобто комплексний підхід.

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ

Важливими зеленими зонами міста виступають також лісопарки «Кордівка», «Ялівщина» та «Святе». Зростання людського навантаження та відсутність фінансування привели до ряду проблем, які потребують термінового вирішення, а саме: через багаття гинуть дерева; перерослий чагарник та зламані гілки створили захаращеність, що пожежонебезпечно; ерозія ґрунту в деяких місцях досягла загрозового стану; вчасно не прибрані сухі дерева приводять до розповсюдження шкідників. Вкрай потрібні санітарні, вибіркові рубки, а в такому лісопарку як «Кордівка» і суцільні рубки спілих та перестійних дерев, деревину яких ще можна використовувати в народному господарстві. Рубки проводити тільки з подальшим лісовідновленням.

Гострою залишається проблема посадкового матеріалу, який завозиться з-за кордону, неадаптований до наших кліматичних умов і, як наслідок, має погану приживаність. Але в цьому напрямку уже є перші результати, в жовтні 2010 року організовано розсадник, де висіяне насіння дубів, каштанів та липи з метою отримання районованого посадкового матеріалу.

Станом на 1 жовтня 2010 року в місті нараховується зелених насаджень загального користування (парків, скверів, бульварів, лісопарків) – 670 га, крім того насадження вздовж вулиць 101 га. Всю роботу по уходу за зеленим господарством здійснює колектив «Зеленбуду», який характеризується такою структурою:

1) адміністративно-управлінський персонал, до складу якого входять кваліфіковані спеціалісти в області лісового господарства та рослинництва. Завдяки знанням, досвіду та натхненній роботі інженерів підприємства, в місті проводяться необхідні роботи для підтримки зеленого господарства в належному стані. Важливим моментом в роботі інженерів є розробка перспективи розвитку зеленого господарства міста;

2) дільниця зеленого будівництва, силами якої надаються послуги з садіння та догляду за зеленими насадженнями, парками та скверами: влаштування квітників та газону; прибирання доріжок, сходів, гранітних поверхонь, садових лав, урн; викошування трави, бур'янів; ліквідація сміттєзвалищ; полив зелених насаджень, тощо;

3) дільниця захисту рослин, до складу якої входять охоронці зелених зон, а саме урочищ «Святе», «Ялівщина» та «Кордівка». Завдяки цим працівникам лісопарки знаходяться під пильним наглядом на предмет самовільних рубок, пожежної безпеки.

4) бригада, яка займається: обрізкою та видаленням дерев (сухостійних, буреломних, вітровальних, аварійних); хімічною обробкою рослин від різного виду шкідників та хвороб. Ця бригада виступає в ролі «швидкої допомоги» особливо в період надзвичайних ситуацій;

5) виробнича дільниця об'єднує групу працівників, зайнятих переробкою деревини. На сьогоднішній день, завдяки наявним технічним засобам дільниця надає наступні послуги: переробка гілок на щеподробільній машині; розпилювання круглого лісу; острожка пиломатеріалу; заготівля паливних дров з метою подальшої реалізації; виготовлення тари з дерева.

Більшу частину зазначених послуг не можливо надавати без автомобільно-тракторних засобів та засобів малої механізації. Автомобільно-тракторний парк налічує 36 одиниць техніки. Зношеність механізмів складає в середньому 85 %.

Вартість основних засобів станом на 1 жовтня 2010 року становить 13 млн. грн., що на 213 тис. грн. більше, ніж на відповідний період 2009 року, тобто питома вага основних засобів зростає на 6%. За 9 місяців цього року за рахунок власних коштів підприємство придбало основних засобів на зага-

---

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ

льну суму 176 тис. грн. (причеп, кущорізи, електропила, гідравлічна колона для навантажувача, пожежний гідрант, дровокольна машина, комп'ютерна техніка), що в 2 рази перевищує показник минулого року. Вибуття основних засобів здійснювалося шляхом списання та здачі на металолом. Як бачимо, у процесі вибуття основних засобів різких змін не відбулося. Зростає частка зношених основних засобів на 4%, що є передбаченим явищем, оскільки будь-яка техніка має тенденцію до завершення її строку використання.

Оскільки, як і кожне підприємство, «Зеленбуд» має на меті отримати дохід від своєї діяльності та досягнути прибутку, то пропонуємо розглянути ці показники.

Динаміка чистого прибутку підприємства є нестабільною і залежить від багатьох факторів, таких як сезонність, зростання цін на матеріальні ресурси, збільшення мінімальної заробітної плати, конкурентний клімат. Так, за результатами роботи I-го кварталу підприємство має значний збиток, що пояснюється затримкою оплати наданих послуг по тендерним договорам, при цьому залишаються витрати на оплату праці, що веде до збитковості даного періоду. Також взимку оплата послуг теплопостачання сягає до 20 000 грн. в місяць, що на фоні загальної суми збитку має суттєвий вплив. Проте за квітень – червень підприємство набирає обертів, роблячи акцент не лише на постійних замовниках, а і на сторонніх послугах: це продаж розсади, паливних дров, різноманітного асортименту деревини, надання послуг з ландшафтного дизайну. III-й квартал не такий прибутковий, як попередній, оскільки саме в цей період зростає собівартість продукції та послуг, зменшуються об'єми реалізації, що пояснюється зменшенням бюджетних призначень майже на 20 % в порівнянні з аналогічним періодом 2009 року, стабільними ж залишаються постійні витрати: заробітна плата, амортизація, комунальні послуги.

Основним показником ефективної діяльності підприємства є рентабельність активів, цей показник зріс на 3 % в порівнянні з минулим роком, тобто в поточному році 1 грн. активів підприємства приносить 1,20 грн. чистого прибутку, а в 2009 – 1,17 грн. Коефіцієнт прибутковості збільшився на 4 %.

Підсумовуючи фінансовий стан підприємства, можемо сказати, що всі ці показники підтверджують ефективну роботу підприємства та виконання робіт і послуг як для основних замовників, так і для інших юридичних та фізичних осіб.

За звітний період підприємство Виконало робіт на суму: 4 млн. 402 тис. грн., в тому числі по Деснянському району 2 млн. 184 тис. грн., по Ново-заводському району 1 млн. 732 тис. грн., по замовленню Управління житлово-комунального господарства на 280 тис. грн.; стороннім організаціям на 206 тис. грн. Несплачені борги за виконані роботи складають на сьогодні: 445 тис. грн.

За цей період, в межах фінансування, на вулицях і в парках висаджено 158 дерев, 830 кущів, посаджено квітів у кількості 90 тис. шт. Знесено фауно-аварійних дерев 327 шт. Кроновано 1900 дерев. Скошено газонів 200 га.

З метою збереження зелених зон в умовах спекотного літа були проведені всі протипожежні заходи, в урочищах «Святе» та «Ялівщина». А саме: вирубка сухостою, цілодобова готовність водовозних машин, щоденне патрулювання охоронців зелених зон, мобільний міжпідроздільний зв'язок. Також, в умовах високих температур в літній період – було налагоджено полив квітників міста в нічний час. На сьогоднішній день активна робота ведеться в

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОГРАМАМИ

напрямку підготовки до весняної посадки і лікування каштанів. Введено в дію обов'язкове використання Біопакетів для сміття, період розпаду яких складає 3 роки.

Висновки. Зелене вбрання міста - це чисте повітря, гарний настрій, здоров'я наших громадян. Підтримка його в належному стані, оздоровлення та відновлення – всі ці важливі проблеми мають вирішуватися тільки в комплексі, а ефективність їх вирішення значною мірою залежить від налагодження ефективного механізму управління міським зеленим господарством.

Надійшла 17.12.2010 р.